

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červenec 2022

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

dlouhodobě sledovaný a mediálně vděčný je proces vyhlášení pátého národního parku ČR - Křivoklátsko. Zatímco napříč odbornými kruhy panuje shoda, podle které je stávající ochrana cenných pahorkatinných lesů nedostatečná, dotčené obce mají názor jiný. Setkáváme se s častým argumentem, plynoucím spíše z neznalosti nebo nepochopení. Místní se obávají omezeného přístupu do lesů, zákazů sběru lesních plodů atd. V tomto ohledu by se však režim prakticky nezměnil. Taková omezení by se týkala pouze jádrových oblastí, která jsou již

Z obsahu tohoto čísla:

Dostaveníčko kosáků u Černíkova.....	2
S pražským botanikem Fr. Zimou.....	2
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	3
Vrch Ryšovy, kousek příslovečného.....	5
Objevy detektiva Ledňáčka.....	7
Zbudujte hmyzí resort.....	8
Večer s dokumentem - 101. díl.....	8
Dvě biozahrádky encyklopedie.....	10
Červencové zápisky Jirky Wagnera.....	11
Soucit s přírodou a zvířaty v hudbě - 7...	11
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	13
Dobroty k letnímu ochlazení.....	14

prostednictvím maloplošných ChÚ. Výraznějšího omezení své činnosti by se mohly dočkat dvě zájmové skupiny. LČR hospodařící na většině rozlohy budoucího parku a myslivci využívající místní honitby. Právě intenzivní způsob hospodaření lesníků má negativní vliv na předměty ochrany. Těžko říci, zda je informační kampaň proti vzniku NP přiřizována právě těmito podnikatelskými skupinami, nebo jde pouze o nepochopení souvislostí. Kromě zbytečných obav se však v poslední době objevuje jeden relevantní argument. Vyhlášení NP by mohlo do oblasti přilákat větší objem tvrdého turismu, jehož destruktivní vliv je dobře známý ze všech stávajících NP. Bohužel žijeme v době, kdy je přísnější územní ochrana na té nejvyšší úrovni pouze jednou stranou mince. Tohle vše je ještě okořeněno Strategií ochrany biodiverzity EU, která do roku 2030 předpokládá v členských zemích alespoň 10% podíl území pod přísnou ochranou. V našem kontextu jde o jádrové oblasti NP, první zóny CHKO, NPR, PR, které v současnosti tvoří necelá 2 % rozlohy ČR. Jejich plocha by tedy měla narůst více než pětkrát! Diskuze nad houbařením v křivoklátských lesích pak získává trochu jiné rozměry.

Foto -jj-

Přejeme příjemné léto, Váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Dostaveníčko kosáků u Černíkova

Už dlouho mě fascinují kosácké akce - nejvíce ty na horských lukách východněji od nás. Nejenom z pohledu samotného zdravého pohybu v nádherné krajině nebo šetrnějšího obhospodařování travních porostů. Je v tom i něco drobně atavistického. Návrat ke skomírajícím tradicím, oživení způsobů práce našich předků a také meditační zastavení v čase našich hektických, uniformních a přetechnizovaných životů.

Následující krátké ohlédnutí nebude popisem klasické "ochranářské" akce. Sekání neproběhlo ani v rámci chráněného území, ani pod hlavičkou žádné environmentální organizace. Šlo spíše o experiment, zda je ještě v dnešní době možné svolat v rámci našeho regionu nadšence a za použití pouze ručních nástrojů obhospodařit cca 6000 m² lučního porostu. I když dotyčný kus louky pod lesem vrchu Tisovník není chráněným územím, určité ekologické indicie napovídají, že

Foto Vilém Hrdlička

ohleduplnou péčí by mohl porost posílit zejména směrem k hojnějšímu výskytu dnes už vzácnějších květin (jako je např. kozí brada luční nebo vítod obecný). Lokalita je sušší a méně úživná, což je kombinace vyhovující mnoha mizejícím a méně častým druhům. Ruční kosení je vlastně určitým druhem mozaikové seče, která nelikviduje tak velkou část hmyzích populací a umožňuje jim migraci na sousední (v jinou dobu sečené) porosty. Vytváří také mozaiku v mikroměřítku. Rozdílné styly sekáčů a také "povedenost" jednotlivých záběrů, kdy kosa občas podryje drn až na hlínu, nebo naopak úzký pruh porostu zanechá vyšší, znamenají ideální podmínky pro šíření méně konkurenceschopných druhů rostlin a zvyšování rozmanitosti.

A jak tento experiment vlastně dopadl? Myslím, že nad očekávání dobře. Zmíněnou plochu jsme zvládli pokosit v průměrném zapojení pěti kosáků za páteční večer a sobotní ráno. Zbytek sobotního dne zabralo hrabání, ale také relax u ohně nebo u nedalekého radomyšlského přírodního koupaliště. Jedinou pihou na kráse je fakt, že se nám ani přes široce rozhozené sítě nepodařilo sehnat nikoho, kdo by měl zájem o posekanou hmotu nebo nasušené seno.

Pokud se vám myšlenka podobné víkendové kratochvíle zalíbila, určitě si nás zaháčkejte. Akce dozajista nebyla poslední. Uvítáme pomoc na podzim při druhé seči nebo v následujících letech. A to i v případě, že nedisponujete vlastním náčiním nebo byste kosili poprvé v životě. -jj-

S pražským botanikem Fr. Zimou mezi Putimí a Řežabincem

Sdružení přátel Putimi vyhlásilo na neděli 29. 5. 2022 botanickou akci, a sice procházku s panem Mgr. Františkem Zimou k rybníku Řežabinci. Udělalo nám to radost, protože s panem Zimou se známe a jsme vždycky moc rádi, když zrovna pobývá u nás na jihu a přidá se k našemu putování s Ing. Josefem Peckou nebo PaedR. Václavem Žitným (viz např. zápisy [zde](#), [zde](#) atd.).

Jakmile jsme opustili místo srazu (u obecního úřadu) a došli k okraji silnice, hned jsme měli příležitost zapsat si první určené druhy rostlin, ať už planých nebo pěstovaných. O kousek dál na kamenném můstku rostl místo rozmarýnky heřmánek terčovitý, kterému se také někdy říká koňský. Je to ten, jehož kvítky jsou jen žluté, bez bílé okrasy. Krásně voní a dříve býval na cestách všude, zatímco dnes ho už tak často nepotkáváme. Hned za mostem nám pan Zima ukázal první z kapradin – kaprad' rozloženou. Při pohledu na řeku Blanici nás překvapil sdělením, že hojný porost trávy chrastice rákosovité (podobné rákosu, ale bez chloupků u pochvy), u nás na úživných vlhkých místech zcela běžné, by v USA nebyl přípustný. Pro svoje halucinogenní účinky je tam totiž tato rostlina na indexu. Co se dá naopak k jídlu doporučit, to je kozlíček polníček, výborný do salátu. Našli jsme ho na břehu, ale jen v malém množství.

Plané druhy rostlin se i nadále střídaly s pěstovanými: kakost pyrenejský, rožec rolní, štírovník růžkatý, strmobýl lysý, chras-tavec polní, barborka tuhá, šťovík kadeřavý, pcháč rolní (oset), ostrice liščí, žluťucha žlutá, úhorník mnohodílný, zvonek klubkatý, hasivka orličí, pupalka červenající, kosti-

val lékářský, kaprad' samec, srha říznačka, lipnice bahenní, vrbina tečkovaná, přeslička rolní, jestřábník chlupáček, sveřep bezbranný, chřest, vikev úzkolistá, jetel pochybný, kakost krvavý, kosatec trávolistý, kerblík lesní, krabilice hliznatá, svízel syřišťový, merlík zvrhlý, kohoutek luční, mochna plazivá, , lopuch, kuklík městský, hluchavka stříbrná, atd. atd.

Místní obyvatelé, kterých se sešlo kolem 15, vzpomínali na vzhled okolí Blanice v padesátých a šedesátých letech minulého století. Například na to, jak na břehu žila spousta syslů a jak je děti lovily. Cesta lemovaná stromy nás vedla ven z Putimi směrem na Ražice. Na kraji pole jsme našli peníze rolní, heřmánkovec nevonný a merlík mnoholistý, čili nic neobvyklého. Putimští hlásili, kde byly dřív louky (právě na místech, kudy jsme šli), kde studánka, kde křížek (ten jsme pak i viděli).

Naším cílem byla hlavně louka na břehu Řežabince (v místě nazývaném Pikárna), protože na rozdíl od obvyklých chudých porostů pícnin jsme se mohli těšit na lokalitu druhově pestrou. Zapsali jsme si kokrhel menší, rozrazil douškolistý, pryskyřník hliznatý, ovsíř, poháňku hřebenitou, zběhovec ženevský, třeslici prostřední, jetel horský, chmerek vytrvalý, tomku vonnou, devaterník tmavý, lomikámen zrnatý, jetel prostřední, smolničku, úročník bolhoj, lipnici cibulkatou, psárku, kozlíček zubatý, šťovíček, kopretinu irkutskou, violku psí, diviznu velkokvětou, mokryš, smělek jehlancovitý, kostřavu drsnolistou, jetel alpský, kozlíček zubatý, psineček tenký a tolici dětelovou. Z živočichů jsme na louce viděli pavoučka skákavku lesklou, mravence rodu Formica a drobné nymfy sarančí.

Foto -ah-

Cestou zpátky do Putimi pan Zima ještě vyprávěl o tom, že na louce u Řežabince původně rostl i sesel roční a běložárka větovitá. Oba druhy tam zaznamenal společně s panem Václavem Chánem, s nímž kdysi spolupracoval

(viz vzpomínkový článek „Gratiaflos chanovensis“ v časopisu [Kompost č. 10/2017](#)). O panu Chánovi jsme vůbec mluvili každou chvíli. A také například o příteli z trampské osady (z kempu Lišák), Petru Sládkovi z Protivína (viz humorná povídka Asistent, kterou můžete najít v „Úložišti“ na webu strakonické ZO ČSOP [zde](#)). Bylo to zkrátka veskrze příjemné putování, při němž přečetné informace poletovaly kolem nás jako hejno motýlů a těšily nás, aniž by unavovaly. V závěru jsme se všichni s panem Zimou i s organizátory akce loučili jen neradi. Těšíme se, až se zase bude něco podobného dít a budeme se moci znova zúčastnit.

-ah-

Poznámka: Více podrobností o této akci a úplnější výčet pozorovaných rostlinných a živočišných druhů najdete [zde](#) a [zde](#).

Překopávky

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

22. díl - Greenwashing - potraviny

Tak nějak podvědomě tušíme i fakticky víme, že reklama hojně využívá nadsázku a že reklamní tvrzení se mnohdy tak úplně nezakládají na pravdě. To, co však předvádějí v posledních letech marketéři potravinářského průmyslu, je nejen daleko za hranicí zdravého vkusu, ale jedná se o velmi agresivní a nebezpečnou záležitost. Tento greenwashing si totiž zahrává nejen s lidským zdravím, ale notně přispívá k naší ignoraci zneužívání tzv. hospodářských zvířat v prostředí intenzivních chovů. O to hůře, že je reklama ve velké míře cílena na děti. Vynalézavost jejich tvůrců nemá již v současnosti takřka žádné meze a vytváří bizarní virtuální realitu, kdy zvířata degradovaná na mléčné a masné stroje jsou prezentována jako šťastné bytosti žijící přirozený život na horských loukách v dojemné péči laskavých chovatelů. Těžko říci, zda tento zvrácený reklamní styl je pouze jedním z posledních záškubů skomírajícího živočišného průmyslu, nebo je zrcadlením širšího onemocnění naší společnosti trvale odtržené od skutečných souvislostí.

Veselá zvířátka radující se ze své smrti

Tak nějak by se dala popsat hlavní zápleтка těch největších českých i zahraničních marketingových klenotů. Nejznámějším brandem v této souvislosti je značka sýrů Veselá kráva. I když dlouhá [historie](#) francouzské firmy sahá do doby opravdových drobných sedláků a samotný název vznikl ze slovní hříčky a radosti z konce 1. sv. války, takové označení produktů mlékárenského průmyslu v současnosti je přinejmenším dehonestující. Až na konci 20. století přibýly ke známému logu vrcholky hor a žírné pastviny. Tedy v době, kdy většina zpracovávaného mléka pocházela z intenziv-

ních velkochovů, ve kterých se přešlechtěné dojnice přivázané na řetězech dožívaly jen několika málo laktačních cyklů. Podobným způsobem se v dnešní době prezentuje společnost Milka. V její propracované až dojemné [reklamě](#) z prostředí alp-ských samot a farmářů zdravících své krávy jmény nepozorný divák snadno přehlédne onu drsnou ironii, ve které je kráva

Foto -jj-

nebo snad trvalé hladině alkoholu či tvrdých drog u tamního grafika (viz např. [zde](#) nebo [zde](#)).

Produkce vajec je v ČR ještě stále naprostou většinou zajišťována klecovými chovy. Navzdory uniknuvším reálným záběrům, které dopomohly výhledovému zákazu tohoto způsobu chovu, se ještě někteří zemědělci neštítí takovou produkci označovat jako vejce od šťastných slepiček a doplnit je fotkami nosnic patrně těsně po naskladnění (viz vejce Kosičky - [zde](#) nebo obrázková představa [zde](#)). Se skutečným stavem můžete porovnat [zde](#).

Šťastný život na farmě

Ačkoli drtivá většina masa i ostatních živočišných produktů dnes na naše pulty míří z těch největších zemědělských podniků, obrázek vzdušné farmy, čerstvého sena a volného výběhu je přece jenom přitažlivější. Označení "farmářské", "tradiční", "domácí", "babiččino", "staročeské"... totiž neznamenají vůbec nic. Jsou zbožným přáním prodejců a naivní představou zákazníků. Nemají ani žádné ukotvení v legislativě, může je tedy používat kdokoli a v jakékoli souvislosti. Příkladem "provaleného" greenwashingu tohoto typu jsou např. [Arnoštova vejce přímo od farmáře](#) prodávaná v řetězci Lidl, která jsou však ve skutečnosti produktem klasického klecového chovu (rozhodující je značení 0-3 přímo na vejcích). Podobným klamáním zákazníků se před několika lety prezentovala franšiza [Sklizeno](#), kde se za avizovanými potravinami od drobných sedláků skrývaly klasické produkty velkých zemědělských podniků.

Do bahna živých tvrzení se před lety pokusila vstoupit jedna ze zvířecko-právních iniciativ a podala podnět k prošetření [reklamy](#) značky Tatra (mlékárna Hlinsko spadající pod Agrofert a.s.). Ta se svou kampaní "S láskou k mléku" snažila v zákaznících vytvářet dojem, že zpracovávané mléko pochází od pasených krav drobných farmářů. Přičemž sám zástupce společnosti potvrdil, že 98 % nákupu pochází z intenzivních chovů čítajících stovky až tisíce zvířat bez přístupu k volné pastvě. Stížnost ke komisi Rady pro reklamu však byla dle očekávání zamítnuta - reklama je podle ní etická (viz [zde](#)).

Foto Lukáš Novosad

Nutno podotknout, že označení "farmářský" nemusí znamenat vůbec nic ani ve spojitosti s populárními farmářskými trhy. Často jsou akcí veskrze komerční, a i když byl na počátku jejich boomu sestaven jistý kodex farmářských trhů, není opět právně ukotven a je na libovůli pořadatelů, jaký charakter bude jejich trh mít. Bohužel je tedy na zákazníkovi, aby původ nakupovaných produktů koncově prověřoval, pokud mu na něm záleží. Nebo aby navštěvoval trhy, které si původnost zboží kladou jako jednu z podmínek.

Takřka jedinou certifikací potravin, která je pod přísnou legislativní kontrolou a deklaruje určité standardy výroby a původu je značení produktů ekologického zemědělství.

Šetrnější rybolov, udržitelný palmáč?

Po poměrně úspěšných kampaních proti palmovému oleji a na základě faktů o destruktivních důsledcích mořského rybolovu přispěchali některé organizace a předsta-

vitelé byznysu s certifikací údajně zaručující šetrný původ a udržitelnost. Certifikace palmového oleje RSPO by měla deklarovat, že kvůli plantážím není nutné kácet původní les (jak je to ve skutečnosti, se dočtete např. [zde](#)). Podobným problémem trpí i certifikát "udržitelného" rybolovu MCS, který má za cíl zejména snížit rybářský tlak na některé ohrožené populace mořských ryb, ale neřeší např. problematiku vedlejších úlovků při intenzivním rybolovu (viz [zde](#)). Podobným způsobem bychom možná našli slabiny i u dalších globálních certifikací, ale pointa leží jinde. Zatímco spoléháme na ekoznačení u produktů, jejichž spotřebitelský řetězec je až příliš složitý na důkladné rozpletení, nebo na informace prezentované reklamou, zapomínáme se zamyslet nad tím, zda danou věc k životu skutečně potřebujeme. -jj-

Vrch Ryšovy, kousek příslovečného "ráje na zemi" u Habeše

Naše město, samo po stránce urbanistické kvůli mnoha nešťastným zásahům v časech minulých i přítomných dosti problematické, se však přece jen může po právu chlubit rovněž jednou velmi kladnou devizou, kterou představují jeho lokalizace a okolí. Poloha na soutoku dvou značně rozdílných řek s mnoha většími i menšími přítoky, řeka Otava zařiznutá do skalnatého údolí, rybníky, malebné vesnice vůkol a v neposlední míře pro Strakonice charakteristické rozložení v kotlině skoro ze všech stran obklopené zalesněnými kopci. A jedná se opravdu o kopce v pravém slova smyslu, s průměrnou nadmořskou výškou okolo 500 metrů. Ovšem co jim schází na impozantnosti a výšce, vynahrazují svým půvabem. Ne však vždy patrným na první pohled, někdy je nutné se po jimi nabízených krásách trochu pítit.

Ryšovy od severu, foto Alan Šturm

Ryšovy spolu s nedalekou Hliničnou se tak jednou provždy staly mou "srdeční záležitostí" a místy mého dětství. V rámci tohoto článku si dnes tudíž dovoluji vás, milé čtenáře, vzít s sebou na pomyslnou komentovanou procházku zrovna sem.

Z města vyjdeme po žluté turistické značce - naučné stezce Švandy dudáka. Ta nás nakonec dovede ke kříži u lesní cesty na východním úbočí Ryšov. Právě zde se rozhodně vyplatí na chvíli zastavit a rozhlédnout se. Poměrně prostý tzv. liliový křížek s korpusem Krista není nijak výjimečný, avšak rozhodně nás upoutá jeho vysoký trojstupňový podstavec. Při jeho obou stranách je do země zapuštěno po jednom kamenném patníku, z čehož vyplývá, že celé místo v první řadě vymezovalo (a vlastně stále vymezuje) průběh této důležité cesty a zároveň hranice dvou katastrálních území, dříve tedy spíše dvou pozemkových držav. Cestu lemují převážně jehličnatý les (smrky s menším podílem borovic) a bylinné patro tvoří hlavně vysoká tráva, z květin pak sasanky hajní (*Anemone nemorosa*) kvetoucí na jaře, o něco později následují pryskyřník prudký (*Ranunculus acris*), kostival lékařský (*Symphytum officinale*) a posléze celík zlatobýl (*Solidago virgaurea*) nebo žluté jestřábníky (rod *Hieracium*). Z hub se tu dají v průběhu léta sbírat suchohřib hnědý (*Imleria badia*), suchohřib žlutomasý (*Xerocomellus chrysenteron*; "babka") a hřib kovář (*Neoboletus luridiformis*).

Opěnka měnlivá, bedla dívčí, foto Alan Šturm

V klidu posedět potom můžeme jenom pár kroků odtud - v dřevěném turistickém přístřešku s lavičkami a stolkem. Zároveň máme na výběr nejméně tři možnosti, kudy dále pokračovat: buď nejkratší cestou po žluté značce přímo na vrchol kopce a odtud do Habeše, za druhé rovně severním směrem a konečně do východní části lesa táhnoucí se podél chatové osady až skoro k drouzetické silnici. První varianta je sama o sobě zbytečně krátká, ta třetí pro změnu vede do nejméně zajímavého úseku lesa, který je spíše hospodářského rázu. Nabízím proto jakési "okružní" putování téměř celým nejcennějším územím vrchu, které zabírá plochu 36 ha a od 19. března 1990 má status přírodní památky, aktuálně ještě s dodatkem "Evropsky významná lokalita"...

Nejprve se tedy od křížku pustíme přímo z kopce dolů po jeho severním úbočí, jakoby směrem do Droužetic. Až tam ovšem tentokrát nedojdeme a místo toho hned pod příkrým severním svahem odbočíme vlevo, na pěšinu vedoucí k Habeši. Lesní porost se tady skládá ve velké míře ze smrků a buků, o něco výše postupně začínají smrky být nahrazovány borovicemi. Jestliže se do těchto míst vypravíme už koncem března či v dubnu, tak mezi uschlou vegetací z ložska doslova zazáří bělavé hlavičky sasaneček, jasně modré jaterníky podléšky (*Hepatica nobilis*), svěže zelené listy i kvítky bažanky lesní neboli vytrvalé (*Mercurialis perennis*) a větvičky keříků lýkovce jedovatého (*Daphne mezereum*), které právě nyní budou obsypány půvabnými hustými svazečky květů starorůžové a růžově nachové barvy. Od dubna se hojněji začínají objevovat různé druhy violky, z nichž je určitě vhodné zmínit ohrožený druh violka písečná (*Viola rupestris*). Ty se vyskytují zejména v horní části svahu a v celé vrcholové partii. Naopak lýkovce již vesměs odkvetly a jejich větvičky teď obalují dosud zelené plody - hořké peckovice, které později, po svém dozrání, získají šarlatově červenou barvu. Stejně jako kůra keře, tak i ony obsahují nebezpečné alkaloidy (mezerein, dafnin, dafnetoxin), působící v silnější dávce těžké, dokonce smrtelné otravy! K bažankám vytrvalým se od konce měsíce přidávají hrachory jarní (*Lathyrus vernus*; "lecha") a během května postupně konvalinky vonné (*Convallaria majalis*), ojediněle kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*), naopak ve značném počtu žindava evropská (*Sanicula europaea*) a divoký orlíček obecný (*Aquilegia vulgaris*), jehož místní populaci jsem zatím zaznamenal pouze v nejběžnější, modrofialové barvě.

Pokud bychom se místo výstupu až na vrchol naopak pořád drželi cesty pod severním a severozápadním svahem, natrefili bychom brzy na další hloučky hrachoru jarního, podběl lékařský (*Tussilago farfara*) a ostřici chabou (*Carex flacca*). V červnu a červenci podél ní občas nacházíme osamělé jedince ohrožené lilie zlatohlavé (*Lilium martagon*), zvonek kopřivolistý (*Campanula trachelium*) či vzácnou orchidej okrotici červenou (*Cephalanthera rubra*). Oproti tomu jiný zástupce čeledi vstavačovitých (*Orchidaceae*), kruštíků tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), bývá v severozápadní i vrcholové části k vidění častěji.

Vemeník dvoulistý, třemdava bílá, foto Alan Šturm

Atéž již tedy zvolíme cestu vedoucí po severním nebo po západním svahu, dostaneme se v obou případech na samotné temeno kopce. Tady si po strmém výstupu můžeme zaslouženě odpočinout na lavičce, v jejímž sousedství je umístěna informační tabule seznamující návštěvníky s důvodem ochrany právě tohoto území a s nejdůležitějšími představiteli místní flóry i fauny. Na jaře v dotyčné části Ryšov kvetou ve značném množství především jaterníky, sasanky a violky; později následují některé vstavačovitě (orchideje) - konkrétně zase kruštíky tmavočervené a navíc vemeníky dvoulisté (*Platanthera bifolia*), které spatříme spíše rozptýleně, stejně tak jako lilie zlatohlavé, orlíček obecný, devaterník velkokvětý (*Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*) či zvonky okrouhlolisté (*Campanula persicifolia*; výjimečně i v bílé varietě). Mezi buky potom nalezneme další z ohrožených orchidejí, okrotici bílou (*Cephalanthera damasonium*), vyskytující se pro změnu převážně v různě velkých skupinkách. Na první pohled u ní - kromě vyššího vzrůstu - upoutá okolnost, že většina jejích květů zůstává dlouho nebo dokonce trvale uzavřena. V jejich případě probíhá samoopylení uvnitř. Málokterý květ se stane přístupným pro opylovače, a to ještě pouze jaksi "nesměle", spíše bývá jenom tak pootevřený. Plody - zelené úzké tobolky plné drobných lehkých semen - se však vytvoří ze všech květů, nejen z těch opylených hmyzem... V létě podél pěšiny můžeme zahlédnout nápadná tmavě fialová květenství černohlávků velkokvětých (*Prunella grandiflora*), k nimž se brzy přidávají jasně žluté úbory omanu vrbolistého (*Inula salicina*) a strbouly hlaváče fialového (*Scabiosa columbaria*) zbarvené nejčastěji v něžném "lila" odstínu. Ze svého dětství si navíc dobře pamatují na hojný výskyt drobných kobaltově modrých kvítků trličníku / hořečku britého (*Gentianopsis ciliata*), které vždy na přelomu srpna a září neúprosně ohlašovaly konec prázdnin a začátek nového školního roku. Tato krásná podívaná bohužel už celou řadu let náleží minulosti...

S dalšími zajímavými ukázkami místní květeny se můžeme seznámit, pokud se nyní vydáme dolů po jižním svahu. Prakticky hned pod vrcholkem během června určitě

těži. Právě tam se především v obou prázdninových měsících roztroušeně objevuje také konopice dvouklaná (*Galeopsis bifida*), docela zajímavá rostlina z čeledi hluchavkovitých (*Lamiaceae*). Celý severozápadní svah Ryšov je pokrytý borem, starším porostem s převahou borovice lesní (*Pinus sylvestris*), kterou doprovází borovice černá (*Pinus nigra*) a řidčeji smrk ztepilý (*Picea abies*) spolu s úzkými pásy mladších listnáčů, především buků a lip. Letité kmeny borovic jsou nápadně často ovinuty bujnými "líánami" břečtanu popínavého (*Hedera helix*) a ty odumírající někdy na sobě nízko nad zemí nesou hnědé kulovité plodnice dřevokazné houby rodu dřevomor (*Hypoxylon*).

Atéž již tedy zvolíme cestu vedoucí po severním nebo po západním svahu, dostaneme

nelze přehlédnout nápadně vysoké lodyhy třemdavy bílé (*Dictamnus albus*) s velkými lichozpeřenými listy a květy obvykle růžové barvy s výrazně purpurovými žilkami, některé lodyhy však nesou bílé květy s žilkováním jemně žlutým. Nápadná je také téměř omamná citrónová vůně obou barevných variet. Třemdava je ohrožený taxon, jenž zrovna v Ryšovech našel příhodný biotop. Jenže se jedná o druh nikde na Strakonicku původní. Třemdava sem byla v minulosti neoprávněně vysazena, proto její přítomnost působí zároveň poněkud kontroverzně... Zato vše ostatní, co spatříme, je zde po právu doma. Z této pestré škály je vhodné uvést velký počet okrotic bílých v "ostrůvcích" mladého bukového a lipového lesa, dále okrotici červenou, vemeník dvoulistý, užanku lékařskou (*Cynoglossum officinale*), tolitu lékařskou (*Vincetoxicum hirundinaria*), jetel alpínský (*Trifolium alpestre*), jetel horský (*Trifolium montanum*), bukvici lékařskou (*Betonica officinalis*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), řimbabu chocholičnatou čili kopretinu řimbabu (*Pyrethrum corymbosum*) a chrpu čekánek (*Centaurea scabiosa*). V okrajové jižní části, již pod svahem, roste ještě jeden druh orchideje - hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*), a kromě toho např. svízel bílý (*Galium album*) nebo řepík lékařský (*Agrimonia eupatoria*). Z keřů stojí za zmínku janovec metlatý (*Cytisus scoparius*) a zimolez obecný / pýřitý (*Lonicera xylosteum*).

Rozmanitá skladba stromů v jižní a jihozápadní části lesa na sebe rovněž váže mnoho druhů hub. Náleží mezi ně hřib dubový (*Boletus reticulatus*) a vzácněji též hřib smrkový (*B. edulis*), běžně potom kozák březový (*Leccinum scabrum*), liška obecná (*Cantharellus cibarius*), ryzec smrkový (*Lactarius deterrimus*), ryzec dubový (*L. quietus*), opeňka měnlivá (*Kuehneromyces mutabilis*), bedla vysoká (*Macrolepiota procera*), pečárka lesní (*Agaricus silvaticus*), pečárka císařská (*A. augustus*), bíle zbarvené pečárky / žampiony (*Agaricus* sp.), muchomůrka růžovka (*Amanita rubescens*; "masák"), muchomůrka šedivka (*A. spissa*), jedovatá muchomůrka červená (*A. muscaria*) nebo řada jedlých i nepoživatelných holubinek (rod *Russula*). Z hub méně běžných lze najít drobnou bedlu dívčí (*Leucoagaricus nympharum*) a hnojník třpytivý (*Coprinus micaceus*).

Na úplný závěr se určitě sluší vyjmenovat alespoň nějaké reprezentanty říše živočišné. Díky bohatému výběru kvetoucích rostlin se v lokalitě vyskytuje obstojný počet motýlů, hlavně okáčů, bělásků a baboček. Občas můžeme zahlédnout i perleťovce stříbropáska (*Argynnis paphia*), otakárka fenyklového (*Papilio machaon*), bourovce trávového (*Euthrix potatoria*) či rudopásníka janovcového (*Rhodostropia vibicaria*). Plazy zastupují ještěřky a slepýš křehký (*Anguis fragilis*). Hojná je tu ptačí populace - jak drobní pěvci, tak větší druhy, kupř. datel černý (*Dryocopus martius*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*), sojka obecná (*Garrulus glandarius*), kos černý (*Turdus merula*) a drozd zpěvný (*Turdus philomelos*). Jediným zvláště chráněným druhem ptáka hnízdícím v Ryšovech je poněkud překvapivě tuhýk obecný (*Lanius collurio*), který jinak preferuje spíše otevřené zemědělské plochy. Mezi savci jsou největšími druhy srnec obecný (*Capreolus capreolus*) a liška obecná (*Vulpes vulpes*). Z těch malých zdejší les obývají hmyzožravý rejsek obecný (*Sorex araneus*) a hlodavci jako myšice lesní (*Apodemus flavicollis*), myšice křovinná (*A. sylvaticus*) nebo norník rudý (*Clethrionomys glareolus*). **Alan Šturm**

Perleťovec stříbropásek, rudopásník janovcový, foto Alan Šturm

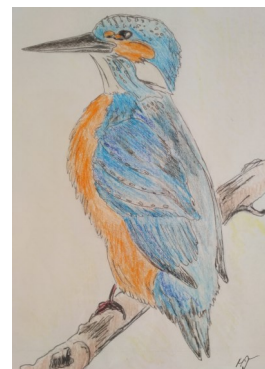
Objevy detektiva Ledňáčka

Hurá! Jsou před námi prázdniny a s nimi spousta dobrodružství. Detektiv Ledňáček nepochybuje o tom, že zrovna vám je blízké vybírat si k cestování co nejšetrnější dopravní prostředky a že se v krajině chováte ohleduplně, tak jak se to na návštěvě u jejich divokých obyvatel sluší.

Ještě než se dostanete na místa, která jste si vybrali, asi si o nich něco předem přečtete. A už cestou si můžete všimnout všeho, co budete mítet.

- Pro dospělé: Ledňáček vám radí projet se například po trati mezi Strakonícemi a Českými Budějovicemi. Z oken vlaku můžete vidět místa suchá i zavodněná, odlesněná i zarostlá, kopcovitá i plochá. Které z místních živočichů tu nejspíš zahlédnete?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Vědí vaše děti, čemu se říká měkká turistika?
- Pro rodiny s batolaty: Uměli byste obměnit nějakou písničku se známou melodií tak, aby tam byla jména zvířátek a ptáků v krajině kolem trati? Nejmenší děti tomu ostatnímu ze začátku nemusí ani moc rozumět, ale jednotlivá slova si zapamatují a postupně si je spojí s tím, co poznají později, tak jak je tomu i u jiných témat.

Odpovědi najdete na straně 13.

Zbudujte hmyzí resort

Následující návod je jedním z tipů, kterak na své zahradě udělat něco pro biodiverzitu, využít nepotřebný materiál a s trochou štěstí třeba i přilákat vzácnější nebo chráněné druhy hmyzu, které jinak z krajiny i zahrad kvůli intenzivnímu obhospodařování mizí. Nejrůznější známé hmyzí hotýlky jsou většinou dost malé, představují investici nebo práci navíc a často slouží spíše jako estetický doplněk klasické moderní zahrady. Oproti tomu velká broukoviště vyžadují dost místa a budují se ze špalků kácených hodnotných dřevin. Někdy takové využití může sloužit i jako jeden z argumentů pro kácení, což je samozřejmě z mnoha důvodů nepřijatelné. Koncept hmyzího resortu stojí někde mezi a využívá to nejlepší z obou postupů.

Foto -jj- Jedná se vlastně o verzi pomalého kompostu vytvořeného pouze ze starého dřeva. Pokud vlastníte letitou zahradu, kde se na různých místech nacházejí již nepoužitelné a polorozložené nebo polorozpadlé kusy dřev, je tohle řešení přesně pro vás. Nemusí se jednat jen o špalky nebo větve, ale vhodná jsou i prkna apod. (samozřejmě vše nelakované a jinak chemicky neupravované). Zkrátka můžete použít všechno dřevo, které již není vhodné k pálení - je vlhké, troudnaté nebo již částečně hmyzem zabýlené.

Co se týče technického provedení, není přesný návod. Do určité míry je možné improvizovat. Materiál můžete složit do volné hromady nebo třeba využít jednu volnou ohrádku vícekomorového kompostéru. Jedinou podmínkou je dobré oslunění hromady (řada vzácných brouků tento biotop vyhledává a je klíčový pro jejich výskyt), tedy dobrý přístup zejména jižního slunce. Ideální velikost/objem hmyzího resortu je kolem kubického metru. Vyšší hromada než metr je již nestabilní; objem můžete zvětšovat a nastavovat jedním směrem do podoby krechtu (delší strana má severo-jihní expozici). Při sestavování hromady postupujeme tak, že v jejím středu je ten nejvíce rozložený a drobnější materiál, směrem k okrajům ty největší špalky. Vytvoří se tak velký gradient habitatů a možnost osídlení širokým spektrem živočichů. Ve středu hromady budou převažovat klasičtí dekompozitoři, kteří mohou migrovat z půdního prostředí, na povrchu pak hmyz a brouci vázaní na mrtvé dřevo. Řada zde žijících živočichů jsou navíc predátory běžných zahradních škůdců (mšic apod.), není tedy od věci resort umístit poblíž zeleninových záhonků a hosty využít v přirozené ochraně vaší úrody.

Dřevěná hromada se samozřejmě časem postupně rozkládá. V budoucnu se může stát základem nebo příměsí klasického kompostu, případně se dá resort nastavovat obkládáním "novějšími" kusy dřeva. -jj-

Večer s dokumentem - 101. díl - Půda nad zlato

"Za posledních 30 let je pan Běhal teprve druhým majitelem pozemku, který projevil zájem o kvalitu své půdy." Tento komentář jednoho z moravských zemědělců přesně vystihuje naprosto tristní stav vztahu českých majitelů půdy k jejich majetku. V ČR je v současné době mezi 3 a 4 miliony vlastníků zemědělské půdy. Zhruba 80 % celkové výměry je propachtováno. Pokud máme kromě systémového nastavení hledat nějaké hlubší příčiny stavu našich půd a krajiny, pak je to tento anonymní přístup. Zatímco většině zemědělských podniků jde především o hospodářské výnosy, pronajímatelům (až na určité výjimky) pouze o výši pachtu. Vzniká tak začarovaný kruh, kdy je majitel půdy rád, že má o starost méně, a zemědělec se nemusí nikomu zpovídat za kořistnický způsob svého hospodaření.

Přitom i ve vztahu pachtýř - propachtovatel může fungovat klasický zákaznický model, ve kterém v případě nespokojenosti zkusíme nastavit jiné podmínky, případně stávající spolupráci ukončíme a přejdeme k někomu jinému. V zemích na západ od nás častější praxe, u nás zatím spíše zvláštnost. A právě této "zvláštnosti" se věnuje dokument (zpracovaný překvapivě pro Ministerstvo zemědělství) Půda nad zlato. Tvůrcům půlhodinového snímku se podařilo obstát v nelehkém hledání propachtovatelů, kteří se zajímají o osud své půdy a snaží se s hospodářícím zemědělcem komunikovat a nastavit vhodné podmínky spolupráce. Film nabízí poměrně zidealizované snímky moravské zemědělské krajiny, která je jinak intenzivním zemědělstvím stížena nejvíce z celé republiky. Snaží se tak ukázat i pozitivní příklady dobré praxe, kdy zájem majitele půdy může být důležitým článkem v podstatné změně hospodaření vedoucí třeba ke kvalitním osevním postupům nebo ke zřizování zelených prvků v krajině (biopásky, aleje, biocentra...). Dokumentem nás provází Vladimír Kořen, známý kromě své moderátorské činnosti i jako starosta Říčan (2010-20) - jednoho z měst, v jehož okolí byla podobná opatření realizována.

Pohled na samotné vlastnictví půdy přesně zrcadlí dnešní veskrze materiální dobu. Kromě jasných environmentálních vykřičníků, jako je vodní a větrná eroze, úbytek

organické hmoty a další hrubnutí krajinné mozaiky, majitelé přehlížejí i méně viditelnější souvislosti. Půda, většinou zděděná po předcích, představuje nejen určité ukotvení k místu života, ale také zodpovědnost k předchozí i budoucí generaci. A k přírodě jako takové. Namísto toho se část vlastníků nechává zviklat spekulantskými nabídkami odkupu, což mimo jiné vede k přelévání dalších ploch směrem k velkým zemědělským podnikům.

Propachtovatelé se mohou na první pohled cítit v boji za lepší stav jejich půd osamoceni. Nevědí, jak správně nastavit pachtovní smlouvu, nebo mají obavy, že v případě výpovědi neseženou jiného pachtýře. Vše se snaží řešit projekt Nadace partnerství [Živá půda](#), v rámci kterého

odborný poradce pomůže s nastavením parametrů smlouvy, pachtovného, případně s hledáním nového zemědělce. K dispozici je také [metodika](#) půdního průzkumu pozemků pro tyto procesy. Webové rozhraní projektu slouží rovněž k nahlašování erozních událostí (viz [zde](#)), je tedy využitelné i pro ty, kteří půdu přímo nevlastní, ale rádi by jí alespoň virtuálně pomohli.

Možností, jak se zasadit o pozitivní změny v české krajině, je tedy celá řada. Ano, určitě to chce odvahu, ale zkrátka někde a nějak se začít musí.

Dokument Půda nad zlato je možné zhlédnout [zde](#). -jj-

Foto archiv České televize

Pozvánky - červenec 2022

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 1., 15. a 29. 7., 13-17 hod., Velké náměstí pod radnicí

I v létě pokračují pravidelné strakonické farmářské trhy, tentokrát třemi červencovými termíny. Přijďte si doplnit zásobu čerstvé zeleniny, sazenic a farmářských potravin. Vybírat budete moct také z nabídky občerstvení a rukodělných výrobků. Bližší informace a seznamy přihlášených prodejců na webu: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. Kontakt: Jan Juráš, jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Středeční zastavení

ST 20. 7.: Setkání s literaturou, např. s verši Markéty Procházkové-Lutkové. Od 16:30, pobočka Za Parkem.

Přírodovědný výlet s průvodcem do okolí Volar

SO 23. 7.: Sraz v 7:00 před nádražím ČD, v 7:10 odjezd vlakem na Soumarský Most. Tam nás v 9:00 bude čekat Ing. Josef Pecka, šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč, až na místě). Půjdeme po zpevněných cestách podél Vltavy k lávce u Dobré, přes Vltavu, k bývalé železniční spojnici od Lenory do Černého Kříže a do Volar (celkem cca 10 km). Trasu lze po dohodě upravit. Návrat vlakem např. v 16:47. Více v ŠK Za Parkem.

Výstavky

Výstavka květin a větvíček na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně ŠK Za Parkem. Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejmilejší knihy.

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod., a to kromě pondělka 11. 7. a středy 13. 7., kdy bude dovolená. Kontakt: 380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz. -ah-

Drobné smetí

Vavrouškova cena pro Jiřího Malíka

Cenu Josefa Vavrouška za výjimečný počin pro životní prostředí získal autor projektu Živá voda Jiří Malík. Ocenění za dlouhodobý přínos putuje za zoologem Mojmírem Vlašínem. Více se dočtete [zde](#).

Zákaz prodeje aut se spalovacími motory od roku 2035

Diskutovaný návrh na konec prodeje nových vozů se spalovacími motory schválil Evropský parlament. Měl by začít platit od roku 2035. Více informací viz [zde](#).

Část pozemků ve zvláště chráněných územích se převedou pod AOPK

Pozemky dříve náležící Státnímu pozemkovému úřadu (MZe) budou převedeny z větší části pod Agenturu ochrany přírody a krajiny a také pod správu jednotlivých národních parků (MŽP). Více viz [zde](#).

Ropákem roku se stal exministr Richard Brabec

Anticenu Ropák roku za rok 2021 získal bývalý ministr životního prostředí Richard Brabec zejména za shovívavé postoje při schvalování nového stavebního zákona, povolování výjimek z limitů znečišťujících látek v ovzduší aj. Více viz [zde](#).

Evropská komise zveřejnila zákon o obnově přírody

Ten by měl legislativně ukotvit povinnost členských států obnovovat poničené ekosystémy (mokřady, rašeliniště nebo řeky). Jedním z cílů je do roku 2030 obnovit 20 % suchozemských i vodních ekosystémů. Více informací [zde](#). -jj-

Literární okno

Dvě biozahradnické encyklopedie

Zejména pro začínající zájemce o přírodě blízké způsoby zahradničení jsem z regálů naší knihovny vytáhl dvě knihy, které jsou jakýmsi přehledem v rámci tohoto poměrně širokého tématu. Pokud jste již ostřílenými biozahradníky a máte zrnitější publikace Jardy Svobody nebo Seppa Holzera, patrně v nich neobjevíte nic převratného. Pro všechny ostatní jsou však dobrým startem na cestě za zdravější zahrádkou i úrodou.

Velká kniha biozahradničení

Na první pohled obsáhlá kniha Brunhilde Bross-Burkhardtové z roku 2019 je opravdovým průřezem tématu. Se všemi slabinami, jež s tím souvisejí. Pokud víte o někom, kdo se s přírodním zahradničením chce seznámit, bude to asi správná volba. Přehledná a graficky pěkně zpracovaná náplň nabídne exkurz po přírodních zahradách a jednotlivých pěstovaných druzích rostlin. Kvalitně pojatou částí je úvodních sedm příkladů přírodních zahrad různých ploch a využití s názornými schémátky rozložení prvků v prostoru. Následují všeobecné pasáže k přípravě a péči o záhony, text se věnuje také přírodním metodám boje proti škůdcům a plevelům. Nechybí elementární základy nauky o smíšených kulturách nebo o rozmnožování rostlin. Přibližně celá druhá polovina knihy rozebírá jednotlivé plodiny a vhodné způsoby jejich pěstování - zeleniny, ovoce, bylinek, jedlých keřů, divokých plodů, okrasných květin. Vzhledem k širokému záběru publikace a bohaté fotodokumentaci jsou informace spíše povrchní, ale pro základní přehled dostačující. Závěreč-

nou částí je kapitola o samozásobení. Jak už bylo několikrát naznačeno, kniha trpí slabinou, která je u novější naučné tvorby častá - převaha grafické stránky nad tou informační. Přesto je však pro základní seznámení s problematikou vhodná.

Biozahradničení pro samozásobitele

Jde o překlad německého originálu Christel Ruppové z roku 2014 - kniha velmi podobného formátu a stylu jako předchozí. Po stručném všeobecném úvodu seznamujícím čtenáře s tématem biozahradničení následují části o pěstování zeleniny, ovoce a bylinek. Ty jsou velmi přehledně děleny do třech podkapitol - jaro, léto, podzim. I když informace vzhledem k rozsahu opět nejdou úplně do hloubky, uvedené dělení určitě přidává na přehlednosti. Začátečnickům rovněž umožňuje pochopit základní zákonitosti posloupností plodin nebo jejich smíšeného pěstování. Každá z kapitol rovněž obsahuje popis nejčastěji pěstovaných druhů se základní botanickou charakteristikou a mnoha praktickými tipy pro péči, ochranu rostlin, sklizeň a využití. Závěrečná část publikace se věnuje problematice uskladnění a konzervování. Vše je doplněno bohatou fotodokumentací a animovanými postupy, což patrně ubírá na objemu informací, ale přidává na čtivosti a názornosti. I tady tak bylo dosaženo určitého kompromisu. Pokud bych si musel z uvedených dvou knih vybrat jenom jednu, tato by u mě o chlup zvítězila. -jj-

Červencové zápisky Jirky Wagnera

O čem červenec je? O začátku prázdnin. Každý den nové a nové červené maliny. Let dravce nad polem. První rané brambory v košíčku. Zelené lusky se sladkými hrášky. Odpolední bouřka. Hnízda jiříček ve Střelských Hošticích. Čáp na komíně pečlivě probírá svoje peříčka. Paličky česneku. Věrné modré čekanky rok co rok na stejném místě. Markéta - srp do žita. Anenská pouť. Kytice letního kvítí ve sklenici v kapli. Ptáci přestávají zpívat. Ležím v teplé vodě a dívám se do nebe. *Svatá Anna - vše dozrává.*

Foto Jiří Wagner

DOSOUŠÍM SENO
už.
*Po seně koníci,
po nebi mráčky.*

ZRAJÍ JEČMENY
*v polích u cesty.
Jako
zrajeme i my.*

LÍPY ROZKVELTY,
voní, voní.
*I včelám
hlavy popletly!*

DUSNO. TICHŮ JE.
*Jen nad Šumavou bouřka
svůj marš bubnuje.*

(u Sv. Anny)

SOSNA TU PRAMEN
hlídá.
*Voděnku chladnou.
Navěky. Amen!*

Soucit s přírodou a zvířaty v hudbě - 7.

Hardcore (zahraničí)

V minulém díle seriálu byl představen hudební žánr hardcore prostřednictvím výběru českých formací majících co do činění se soucitnou lyrikou. Popsali jsme si také stručnou historii a myšlenkový rámec tohoto stylu. Hardcore (HC) jako mladší, ale odvážnější a "rozumnější" bratříček punku vznikl a získal na největší popularitě v průběhu 80. a 90. let. Zformoval se v USA a těsně poté dobyl zbytek světa. Z hlediska hudební teorie se rané HC kapely transformovaly postupně přímo z punku a s výjimkou určitého přitvrzení a místy i zrychlení jsou mu hodně podobné. Postupem let z původní HC/punkové podoby krystalizuje hardcore modernějšího ražení - energičtější forma notně ovlivněná metalem s řezanými kytarovými riffy, hutnějším zvukem a afektovanějším vokálem, využívajícím zkreslení hlasu (tzv. scream). První (dalo by se říci klasická) vlna HC probíhá zhruba do konce tisíciletí a má na svědomí vznik těch nejpopulárnějších kapel. Ve 21. století (až dodnes) zájem o tento hudební žánr neuvadá, ale dochází spíše k jeho rozlévání směrem k dalším hudebním žánrům (metalu, zpět k punku a jeho odnožím, rapu a některým dalším); i když se celá řada skupin snaží držet původních kořenů, hudební postupy klasického HC jsou již víceméně vyčerpány. Na hardcore také

přímo navazuje několik dalších stylů, které jsou jím přímo ovlivněny (crust, metalcore, fastcore, grindcore, beatdown, nu-metal aj.).

Co se týče tematického okruhu textů, jak již bylo uvedeno, HC zprvu reaguje na punkový nihilismus a postupem času si vytváří samostatný rámec zahrnující antifašismus, protikonzumní postoje, systémovou kritiku, sociální problematiku a další. Společným rámcem je pak celkově chybné směřování společnosti potírající individualitu člověka a ničící původní podobu světa ve všech možných úhlech pohledu. Velmi často se objevuje právě obhajoba slabších, ohrožených nebo jinak perzekuovaných skupin lidí, zvířat všeobecně a životního prostředí. Do hardcoreové subkultury se velmi brzo dostává i problematika práv zvířat s veganstvím jako logickou a nedílnou součástí. Texty jsou v první vlně HC touto tematikou přímo nabitý, částečně se i stávají určitým klišé, neboť v rámci subkultury je aplikace těchto postojů do běžného života velmi častá až samozřejmá. Novodobější pojetí HC lyriky se tak mění ve více symbolické, jinotajné a atmosférické. Díky své energičnosti se objevuje ještě jedna tematická rovina, a to motivování a určité burcování k aktivnímu a pozitivnímu životnímu přístupu, realizaci snů a vymanění se ze stereotypů, škatulek a pastí moderní společnosti.

Následující výběr interpretů s ukázkou písňových textů bude více než u jiných žánrů příkladové, jelikož není možné obsáhnout jejich velký objem a různé způsoby prezentace (často se jedná o undergroundové formy produkce).

Jednou z nejznámějších kapel na pomezí HC a punku jsou Youth of today. Skladba [No more](#) z roku 1988 znamená svým způsobem přelom a vstup témat ochrany zvířat a veganství do HC subkultury. Ve stejné době a podobným způsobem se přidává americká skupina Gorilla Biscuits se songem [Cats and dogs](#).

Zmíněné "zhrubnutí" hudebního základu a větší propracovanost textů dobře charakterizuje např. švédská kapela Refused. V polovině 90. let se obhajoba zvířecích práv objevuje ve skladbách [Slayer](#) a [Hook, line a sinker](#). V textu druhé jmenované písně se lovec zvířat chytá do své vlastní pasti. Určité shrnutí tematického okruhu osvobození zvířat a přírody, které je společné pro první vlnu HC, nabízí kromě mnoha dalších např. píseň [Words of hope](#) (1998) brazilské kapely Self conviction.

*Animal liberation for Earth preservation.
Veganism is a powerful tool to stop nature's exploitation.
Abjuring cruelty. Embracing sympathy.
The basis for a civilized humanity.*

*Future lays in our hands.
It's up to us to change it and I'm sure we can.
The hands that have built it all will be the same to make it fall.
Let's make reality out of these Words of hope.*

*Osvobození zvířat pro ochranu Země.
Veganství je mocným nástrojem k zastavení vykořisťování přírody.
Odmítnutí krutosti. Přijetí soucitu.
Základ civilizovaného lidstva.*

*Budoucnost leží v našich rukou.
Je na nás, abychom ji změnili, a já jsem si jistý, že to dokážeme.
Ruce, které to všechno vybudovaly, budou ty samé, které to nechají padnout.
Proměňme tato slova naděje v realitu.*

Foto zdroj: [pinterest.com](#)

Kritiku ničení přírody je možné zachytit např. v [textu](#) písně [Mutter Erde](#) (1997) německé formace Loxiran. Čistě poetickou záležitostí je pak skladba [ATWA](#) populární kapely System of a down, která své HC základy posunula výrazně směrem k žánru nu-metal. Název písně je akronymem (Air, Trees, Water, Animals) a současně tak i shrnutím ekologické problematiky s výmluvným poselstvím:

All the world I've seen before me passing by. (Celý svět, který jsem znal, odchází.)

Dalším úspěšným zástupcem odnože nu-metal je skupina Disturbed, která v roce 2010 vydala píseň Another way to die s velmi zdařilým [klipem](#). Dle mého názoru se jedná dosud o nejpovedenější zpracování daného tématu.

*The indulgence of our lives
Has cast a shadow on our world
Our devotion to our appetites
Betrayed us all
An apocalyptic plight
More destruction will unfold
Mother Earth will show her darker side
And take her toll*

*Požitkářství našich životů
vrhlo stín na náš svět
Naše oddanost našim chutím
nás všechny zradila
Apokalyptický úděl
Další zkáza se rozvine
Matka Země ukáže svou temnější stránku
A vybere si svou daň*

Příkladem kapel moderního HC střihu s tematikou osvobození zvířat jsou např. formace Antagonist A.D. se skladbou [Show some heart \(Go vegan\)](#) s klasickou formulí:

*I'll take a stand for those who can't
I'll scream for those who can't speak*

*Budu se zastávat těch, kteří sami nemohou
Budu křičet za ty, kteří nemohou mluvit*

Podobně naléhavě se vyjadřuje kalifornská skupina Gather s ženským vokálem v písni [Total liberation](#). Tématu věnovala celou desku kapela Vanguard: [Rage of deliverance](#) (2020), která je v intru doplněna úryvkem známého proslovu Philipa Wolle-
na.

Pokud bychom se mohli na konci přehlídky vrátit zpět ke kořenům, můžeme pro úplnost a zajímavost představit jedno na první pohled paradoxní spojení. Hardcore totiž jako svobodná oblast od počátku fúzovala s nejrůznějšími příbuznými myšlenkovými směry. Jedním z takových je hnutí Hare Krišna, které je tematicke HC textů blízké v okruhu vegetariánství. Kapela Shelter problematiku shrnuje v písni [Civilized man](#) (1995):

There's a war in the day no peace at night

Ve dne je válka, v noci není mír

There's blood on the hands of man yet we don't sympathize

Lidé mají na rukou krev, ale my s nimi nesympatizujeme

O poznání přimějí se ještě o šest let dříve k zabíjení zvířat vyjadřuje podobná skupina Cro-Mags v songu [Death camps](#). -jj-

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Pojedeme-li hned ráno, můžeme vidět na polích například srnky, zajíce a bažanty a ve vzduchu káně nebo poštolky... Velký dravec poletující nízko kolem vody a zvláště se ve vzduchu potácející, to by mohl být moták pochop. V obcích poletují vlaštovky a jiříčky. Přetahuje-li hejno ptáků se siluetami ve tvaru kříže, jde o kormorány. A obrovské obdélníkové monstrum, to si nelze splést s ničím jiným: orel mořský. Něco v té rychlosti poznáte jen přibližně, ale o to je to dobrodružnější, když si pak všechno, co si zapamatujete, porovnáte s atlasem.

Ve chvíli, kdy vlak přijede k rybníku, jako první upoutají naši pozornost bílé i šedé volavky, stojící jako sochy na číhané. Někdy máme štěstí i na čápa, ať už u rybníka nebo na poli. Na vodě kromě labutí bývají divoké kachny, morčáci, kopřivky, poláci, potápky, lysky... Někdo z vás už určitě doplnil i divoké husy.

Foto -ah-

Ty se často pasou i všude okolo, hlavně na jaře, kdy je na polích mladé osení. Dříve byli běžní i rackové, dnes už jich není tolik. A pozor, nespleťte si s rackem rybáka, i když se příliš neliší. Hlavní, co je na něm jiné, je vykrojený ocas. Dokonce má podle něj rybák přezdívku mořská vlaštovka.

Přímo na nádraží někdy poskakují vrabci a přebíhají kosové. Škoda starých železničních zastávek na venkově, kde se bydlelo a v hezké květinové zahrádce bývalo patřičně živo.

Více se o životě podél trati můžete dočíst v samostatném článku [zde](#).

- Měkká turistika je šetrná, zaměřená na poznání a porozumění. Člověk přichází do zvolených míst s úctou a chová se tam tak, aby tam nezpůsobil žádnou škodu. Nevyžaduje nic, co by tam pro něj kvůli jeho pohodlí a rozmařilost bylo už připraveno a co by svými útratami podpořil (hotely, sjezdovky, parkoviště, bazény, zábavní centra...). Dopravuje se nejlépe pěšky. Když už využívá nějakých dopravních prostředků, pak volí veřejné a z nich ty nejekologičtější. Nebere to nijak útrpně, ale naopak s radostí a smyslem pro překvapení, zaznamenávání detailů, dobrodružství... Zajímá se o život místních obyvatel, vychází s nimi přátelsky a dozvídá se od nich informace, ke kterým by jinak nepřišel. Chová se aktivně a zodpovědně. Nečeká, že se o něj bude někdo starat, takže na pomoc místních je odkázaný jen ve výjimečných případech. Více si člověk uvědomí tím, že srovná tento způsob cestování s tvrdou turistikou (pěkně je o tom pojednáno například [zde](#)). Samostatný článek vyšel na toto téma i v našem časopisu, a to v [čísle 6/2013](#).

V přírodě se takový turista chová tiše a spořádaně. Ale to by mělo patřit k jakékoliv návštěvě přírody. Je to ostatně i v našem vlastním zájmu, abychom mohli pozorovat víc živých tvorů a nesplašili je.

- Dalo by se zaspívat třeba něco takového (a připsat si ještě i další sloky):

Jede jede mašinka,
vyhlížíme z okýnka,
a na co se díváme,
o tom si pak zpíváme.

Na rybníku na hrázi
volavky jsou na stráž,
stojí tiše při kraji,
na rybky tam číhají.

Po poli si chodí čáp,
chytá myši, ty má rád.
Pak se ještě zastaví
u příkopu na žáby.

Tak jsme si to zapsali,
i jak lidi mávali,
šťastnou cestu přáli nám,
šťastnou cestu k prázdninám.

-ah-

Zdraví a strava

Dobroty k letnímu ochlazení

Níže naleznete drobnou inspiraci pro letní horké dny. Nechte si chutnat.

Jahodová zmrzlina s mandlemi

Ingredience: Mražené jahody (cca 500 g), kokosový krém (cca 100 ml), hrst nasekaných mandlí a brusinek, gel z irského mechu (2 lžičky), špetka skořice

Postup přípravy: Jahody necháme částečně rozmraznout a společně s kokosovým krémem a gelem z irského mechu umixujeme dohladka. Ochutíme skořicí a přidáme nadrobno posekané mandle a brusinky.

Banánová zmrzlina

Ingredience: 4 banány, plechovka kokosového mléka, čokoládový protein (50 g), arašídové máslo (50 g), kakao (20 g), pekanové ořechy (30 g), hořká čokoláda (30 g)

Postup přípravy: Banány nakrájíme na kolečka a dáme na několik hodin do mrazáku zmrazit. Umixujeme dohladka společně s kokosovým mlékem, proteinem, kakaem a arašídovým máslem. Přendáme do nádoby a posypeme nadrobno posekanými ořechy a čokoládou.

Melounová limonáda

Ingredience: perlivá voda, meloun, máta

Postup přípravy: Uvedené ingredience umixujeme. Poměr stanovíme dle vlastní chuti. Podáváme s ledem.

Martina Křivancová

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Alan Šturm, Jiří Wagner, Martina Křivancová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2022

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

11. ročník

7/22